

ੴ ਸਤਿਨਾਮੁ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

ਗੁਰਬਾਣੀ ਪਾਠ ਦਰਪਣ

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ :
ਦਾਸਨਿ ਦਾਸ ਗਿਆਨੀ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਮਾਲਸਾ

ਦਮਦਮੀ ਟਕਸਾਲ (ਜਥਾ ਭਿੰਡਰਾਂ) ਮਹਿਤਾ

ੴ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਗ੍ਰੰਥ ਸ੍ਰੀ ਮੀ ਬਾਣੀ ॥

ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਗੁਰ ਬਿਸਾਵਲੀ

ਦਸਾਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਸੀ ਦੀ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਬਿਸਾਵਲੀ

ਪਹਿਲੀ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀ

ਨਾਮ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ, ਚੌਦੀ ਵੰਸ (ਜੀ ਰਾਮਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਪੰਤੂ ਗੁਰੂ, ਰਾਮ ਦੀ ਵੰਸ ਦੇ ਭਾਲਕੇਤ ਨੇ ਭਾਈ ਜਾ ਕੇ ਬੇਦ ਪਾਏ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਿਦੀ ਵੰਸ ਚਲੀ)।

ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਨ ਪਿਤਾ—ਰਾਇ ਭੋਏ ਦੀ ਭਲਵੇਂਗੀ (ਜੀ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ)।

ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਨ ਸਿਖਰ—੧੫੨੬ ਖਿ. ਭੀਰਕ ਸੁਦੀ ਪੂਰਨਮਾਸੀ, ਦੇ ਘਾਟੀ ਰਾਤ ਵਲੀ ਤੋਂ ਅਨਭਾਵ ਨਛੀਤ੍ਰ ਸੀ। ਦਿਨ ਬੁਧਵਾਰ ੨੯ ਨਵੰਬਰ ੧੮੬੯ ਈ.।

ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ—ਮਾਤਾ ਹਿੰਪਤਾ ਜੀ, ਪਿਤਾ ਬਾਬਾ ਕਾਲੂ ਜੀ (ਕਲਿਆਣ ਦੇਵ ਜੀ), ਬਾਬਾ ਲਾਲੂ ਜੀ, ਦਾਦਾ ਸਿਵਰਾਮ ਜੀ, ਦਾਦੀ ਬਨਾਰਸੀ ਜੀ, ਪੜਦਾਦਾ ਭਲਖੜ ਰਾਏ। ਭੈਣ ਬੇਬੇ ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਗੁਰਾਂ ਤੋਂ ੫ ਸਾਲ ਵੱਡੇ ਸਨ।

ਮਹਲ—ਮਾਤਾ ਸੁਲਖਣੀ ਜੀ, ਚੌਦੀ ਗੋਤ 'ਚੋਂ ਪੰਥ ਕੇ ਰੋਧਾਏ (ਬਟਾਲਾ ਸਾਹਿਬ) ਤੋਂ ਵਿਆਹ ੨੪ ਮੇਂ ੧੫੪੫ ਖਿ.। (ਇਥੇ ਹੁਣ ਭੀਰ ਕੰਧ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੈ ਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕੰਧ ਸਾਹਿਬ ਸਤਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ)।

ਗੰਦੀ ਸਮਾਂ—ਆਦਿ ਤੋਂ ਹੀ ਗੁਰੂ ਸਰੂਪ ਪ੍ਰਗਟੇ।

ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਉਣਾ—੧੫੮੬ ਖਿ. ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵਲੀ ਦਸਮੀ, ਸ੍ਰੀ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਸਾਹਿਬ, ੧੦ ਅਕਤੂਬਰ ੧੫੮੬ ਈ.।

ਸਪੁੱਤ੍ਰ—ਬਾਬਾ ਸ੍ਰੀ ਦੇਵ ਜੀ ੧੫੫੧ ਖਿ. ਨੂੰ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਲਖਮੀ ਦਾਸ ਜੀ ੧੫੫੮ ਖਿ. ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟੇ।

ਸਾਰੀ ਅਵਸਥਾ—ਉਣੀਤ੍ਰ ਬਰਸ, ਦਸ ਮਹੀਨੇ, ਦਸ ਦਿਨ।

ਗੁਰਿਆਈ ਸਮਾਂ—ਉਣੀਤ੍ਰ ਬਰਸ, ਦਸ ਮਹੀਨੇ, ਦਸ ਦਿਨ।

ਹਕੂਮਤ—ਭਹਲੋਲ ਲੋਦੀ (ਜੋ ਸਿਕੰਦਰ ਲੋਦੀ ਦਾ ਪਿਤਾ ਸੀ), ਸਿਕੰਦਰ ਲੋਦੀ ਤੇ ਬਾਬਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ।

ਦੂਜੀ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀ

ਨਾਮ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ, ਭੇਰਣ ਵੇਸ। ਲਛਮਣ ਦੇ ਰੱਖ ਨਾਮੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਤੇ ਭੇਰਣ ਵੇਸ ਚਲੀ।

ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਨ ਪਿੰਡ—ਮੌਭੇ ਦੀ ਸਰਾ (ਨਾਗੋ ਦੀ ਸਰਾ) ਤਹਿਸੀਲ ਮੁਕਤਸਰ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਮੁਕਤਸਰ।

ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਨ ਸੰਮਤ—੧੫੬੧ ਬਿ., ਵੈਸਾਖ ਸੁਦੀ ਏਕਮ, ਦਿਨ ਬਨੀਵਾਰ, ੨੩ ਅਪ੍ਰੈਲ ੧੫੦੮ ਈ.। ਨਛੱਤ੍ਰ ਚਰਣੀ।

ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ—ਮਾਤਾ ਸਤਰਾਈ ਜੀ (ਦਯਾ ਕੌਰ ਜੀ) ਪਿਤਾ ਬਾਬਾ ਫੇਰੂ ਮਲ ਜੀ, ਦਾਦਾ ਕੀਰਤ ਮਲ ਜੀ।

ਮਹਲ—ਮਾਤਾ ਖੀਵੀ ਜੀ ਖਡੂਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ। ਸਹੁਰਾ ਦੇਵੀ ਦਾਸ ਜੀ, ਸੱਸ ਭਿਰਾਈ ਜੀ, ਵਿਆਹ ੧੬ ਮੱਘ ੧੫੭੬ ਬਿ.।

ਗੱਦੀ ਸਮਾਂ—੧੫੬੬ ਬਿ. ਅੱਸੂ ਵਦੀ ਪੰਚਮੀ ਸਰਾਧਾਂ ਵਿਚ, ਸ੍ਰੀ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਸਾਹਿਬ, ੬ ਅਕਤੂਬਰ ੧੫੩੯ ਈ.। ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀ ਪਹਿਲੀ ਜੀ ਦੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਉਣ ਤੋਂ ਪੰਜ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ।

ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਉਣਾ—੧੬੦੯ ਬਿ. ਚੇਤਰ ਸੁਦੀ ਚੰਬ, ਖਡੂਰ ਸਾਹਿਬ, ੨੭ ਮਾਰਚ ੧੫੫੨ ਈ.।

ਸਪੁੱਤ੍ਰ—ਬਾਬਾ ਦਾਸੁ ਜੀ, ਬਾਬਾ ਦਾਰੂ ਜੀ, ਬੀਬੀ ਅਮਰੋ ਜੀ, ਬੀਬੀ ਅਨੋਖੀ ਜੀ।

ਸਾਰੀ ਅਵਸਥਾ—ਸੰਤਾਲੀ ਬਰਸ, ਗਿਆਰਾਂ ਮਹੀਨੇ, ਤਿੰਨ ਦਿਨ।

ਗੁਰਿਆਈ ਸਮਾਂ—ਬਾਰਾਂ ਬਰਸ, ਛੇ ਮਹੀਨੇ, ਚੌਦਾਂ ਦਿਨ।

ਹਕੂਮਤ—ਹਮਾਯੂੰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਅਤੇ ਸ਼ੇਰ ਸ਼ਾਹ ਸੂਰੀ ਦੀ ਸੀ।

ਭੀਜੀ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀ

ਨਾਮ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ, ਭੱਲੇ ਵੇਸ। ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਦੇ ਭਾਈ ਭਰਥ ਦੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਭੱਲਣ
ਤੋਂ ਭੱਲੇ ਵੇਸ ਚਲੀ।

ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਨ ਪਿੰਡ—ਬਾਸਰ ਕੇ (ਸੰਨੁ ਸਾਹਿਬ) ਜਿਲ੍ਹਾ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ।

ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਨ ਸੰਮਤ—੧੫੨੬ ਬਿ: ਵੈਸਾਖ ਸੁਦੀ ਚੌਦਸ, ਦਿਨ ਸੁਕਰਵਾਰ ੫ ਮਈ ੧੮੬੯ ਈ:।
ਨਵੰਰੁ ਕ੍ਰਿਤਕਾ।

ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ—ਮਾਤਾ ਲਛਮੀ ਜੀ (ਰੂਪ ਕੰਠ ਜੀ ਗਿਲਵਾਲੀ ਪਿੰਡ ਤੋਂ) ਪਿਤਾ ਬਾਬਾ ਤੇਜ ਭਾਨ ਜੀ।

ਮਹਲ—ਮਾਤਾ ਰਾਮੇ ਜੀ, ਖੇਮ ਕਰਨ ਤੋਂ। ਵਿਆਹ ੧੭ ਮੱਘਰ ੧੫੫੬ ਬਿ:।

ਗੱਦੀ ਸਮਾਂ—੧੬੦੯ ਬਿ: ਚੇਤ੍ਰ ਸੁਦੀ ਏਕਮ, ਖਡੂਰ ਸਾਹਿਬ, ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀ ਦੂਸਰੀ ਜੀ ਦੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ
ਸਮਾਉਣ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ, ੨੫ ਮਾਰਚ ੧੫੫੨ ਈ:।

ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਉਣਾ—੧੬੩੧ ਬਿ: ਭਾਦਰੋ ਸੁਦੀ ਪੂਰਨਮਾਸੀ ਚੰਦਿੰਦਵਾਲ ਸਾਹਿਬ, ੧ ਅਕਤੂਬਰ
੧੫੭੮ ਈ:।

ਸਪੁੱਤ੍ਰ—ਬਾਬਾ ਮੋਹਣ ਜੀ ਜਨਮ ੧੫੭੫ ਬਿ:, ਬਾਬਾ ਮੋਹਰੀ ਜੀ ਜਨਮ ੧੫੭੯ ਬਿ:, ਬੀਬੀ ਦਾਨੀ ਜੀ,
ਬੀਬੀ ਭਾਨੀ ਜੀ ਜਨਮ ੧੫੯੩ ਬਿ:।

ਸਾਰੀ ਅਵਸਥਾ—ਇਕ ਸੌ ਪੰਜ ਬਰਸ, ਚਾਰ ਮਹੀਨੇ, ਇਕ ਦਿਨ।

ਗੁਰਿਆਈ ਸਮਾਂ—ਇਕੀ ਬਰਸ, ਪੰਜ ਮਹੀਨੇ, ਚੌਦਾ ਦਿਨ।

ਹਕੂਮਤ—ਹਮਾਯੂ ਤੇ ਅਕਬਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੀ ਸੀ।

ਸੀਸ ਭੇਟ ਦੇ ਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪਾਨ ਕੀਤਾ ਤੇ ਫੇਰ ਖਾਸਾ ਪੰਥ ਚੱਲਿਆ :

ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੇ ਪਿੰਡ ਤੇ ਨਾਮ

(੧) ਪਿਆਰੇ ਦਾਯਾ ਸਿੰਘ ਜੀ—ਨਹੂ ਦਾ ਅਵਤਾਰ ਸਨ, ਪਿਤਾ ਮਈਆ ਰਾਮ ਜੀ, ਮਾਤਾ ਸੋਭਾ ਦੇਈ ਜੀ, ਛੱਤ੍ਰੀ ਵੰਸ, ਲਾਹੌਰ ਵਿਖੇ ਜਨਮ ਹੋਇਆ। ੧੭੨੫ ਬਿ: ਵਰਗਣ ਦੀ ਸਿਕੁੰਡ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਦਿਨ ਐਤਵਾਰ। ੧੩ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਆਏ, ੧੭੬੫ ਬਿ: ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਅਮਾਵਸ ਨੂੰ ਅਬਚਲ ਨਗਰ ਸ੍ਰੀ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਖੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਏ।

(੨) ਪਿਆਰੇ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ—ਭਗਤ ਧਨੋ ਜੀ ਦੇ ਅਵਤਾਰ ਸਨ, ਪਿਤਾ ਧਰਮ ਸੁਖ ਜੀ, ਮਾਤਾ ਅਨੰਤੀ ਜੀ। ਦਿੱਲੀ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਵਾਸੀ ਸਨ। ਸਟ ਜਾਤ ਸੀ। ੧੭੨੭ ਬਿ: ਨੂੰ ਵਿਸਾਖ ੧੩, ਦਿਨ ਸੋਮਵਾਰ ਪਹਿਰ ਰਾਤ ਰਹਿੰਦੀ ਜਨਮ ਹੋਇਆ। ੨੫ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਦਸਵੀਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਆਏ ਸਨ। ੧੭੬੮ ਬਿ: ਨੂੰ ਅਬਚਲ ਨਗਰ ਸ੍ਰੀ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਏ।

(੩) ਪਿਆਰੇ ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ ਜੀ—ਚਰਚਰਾਜੀ ਨੂੰ ਪਕੜਨ ਵਾਲੇ ਵੰਧਕ ਦੇ ਅਵਤਾਰ ਸਨ। ਪਿਤਾ ਮਾਲ ਦੇਊ ਜੀ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਲਾਲ ਦੇਈ ਜੀ ਸਨ। ਸਗਨਨਾਥ ਦੇ ਵਾਸੀ ਖੀਵਰ ਜਾਤੀ ਦੇ ਸਨ। ੧੭੨੧ ਬਿ:, ਜੇਠ ੧੫ ਨੂੰ ਜਨਮ ਹੋਇਆ। ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀ ਨੌਵੀਂ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਖੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ, ਬਾਬੇ ਬਕਾਲੇ ਜਨਮ ਹੋਇਆ। ੧੭੬੧ ਬਿ: ਵਿਚ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਨਾਲ ਸ੍ਰੀ ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ।

(੪) ਪਿਆਰੇ ਮੁਹਕਮ ਸਿੰਘ ਜੀ—ਸ੍ਰੀ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਅਵਤਾਰ ਸਨ, ਪਿਤਾ ਜਗਜੀਵਨ ਰਾਇ ਜੀ, ਮਾਤਾ ਸੰਤਲੀ ਜੀ ਦਵਾਰਕਾ ਵਾਸੀ। ੧੭੩੬ ਬਿ: ੫ ਚੇਤਰ ਨੂੰ ਜਨਮ ਹੋਇਆ। ੧੫ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਸਮੇਤ ਦਸਵੀਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਖੇ ਆਏ ਸੀ। ੧੭੬੧ ਬਿ: ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ ਜੰਗ ਵਿਚ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ।

(੫) ਪਿਆਰੇ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ—ਭਗਤ ਸੈਣ ਜੀ ਦੇ ਅਵਤਾਰ ਸਨ, ਪਿਤਾ ਗੁਰ ਨਾਰੈਣ ਜੀ, ਮਾਤਾ ਅਨਕੰਪਾ ਜੀ, ੧੭੩੨ ਬਿ: ੫ ਮਘਰ ਨੂੰ ਜਨਮ ਹੋਇਆ। ਸ਼ਿਦਰਪੁਰ ਦੇ ਵਾਸੀ ਸਨ। ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਨੇ ੧੧ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਦਸਵੀਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਖੇ ਚੜ੍ਹਾਏ ਸੀ। ੧੭੬੧ ਬਿ: ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਜੰਗ ਵਿਖੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ।

**ਸ੍ਰੀ ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਆਪ
ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ ਗੁਰਿਆਈ ਬਖਸ਼ੀ**

੧੭੬੧ ਬਿ: ਨੂੰ ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ ਖਾਲਸੇ ਜੀ ਦੇ ਬੇਨਤੀਆਂ ਨਾਲ ਚੌਰ ਦੇਣ 'ਤੇ ਕਿ ਆਪ ਜੀ ਇਥੋਂ ਚਲੇ ਜਾਓ। ਤਦੋਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪੰਜਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਜਿਗ੍ਹਾ ਕਲਗੀ ਬਖਸ਼ ਕੇ

ਕਾਲ ਤੇ ਬਰਛੀ ਲੋਕ ਪਿਆ, ਕਾਲੇ ਦੇ ਦੋ ਦੰਦ ਟੁੱਟ ਗਏ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ।
ਆਪ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ਜੈਦ ਪੁਰਾਣਾ ਬੜਾ ਬਲੀ ਹੈ ਉਸਦੀ ਬਰਛੀ ਲਗੀ ਤੇ ਮੇਰੇ ਦੋ ਦੰਦ ਹੀ ਭੌੜ
ਸਕੀ ਹੈ, ਐਡਾ ਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੀ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ—ਨਹੀਂ ਭਾਈ! ਇਹ ਜੈਦ ਪੁਰਾਣਾ ਬੜਾ ਬਲੀ ਸੀ।
ਓਹ ਜਿਸ ਵਕਤ ਮਾਤਾ ਦੇ ਉਦਰ ਵਿਚ ਆਇਆ ਸੀ ਉਸ ਦਿਨ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਵਕਤ
ਇਸਦੀ ਮਾਤਾ ਸੁਤੀ ਪਈ ਸੀ ਕੋਠੇ 'ਤੇ, ਇਕ ਸ਼ੇਰ ਜੰਗਲ ਵਿਚੋਂ ਆਇਆ ਸੀ ਛੱਪੜ ਤੇ ਪਾਣੀ
ਪੀ ਕੇ ਬੁਕਿਆ ਸੀ, ਸ਼ੇਰ ਦੀ ਗਰਜ ਕੰਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਪੈਣ ਕਰਕੇ ਸੁਤੀ ਜਾਗ ਪਈ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਦੇ
ਵਿਚ ਦੀ ਸ਼ੇਰ ਦਾ ਮੂੰਹ ਦਿਸਿਆ, ਅਤੇ ਚੜ੍ਹਦਾ ਸੂਰਜ ਮੱਥੇ ਲਗਾ ਉਸ ਕਰਕੇ ਜੈਦ ਪੁਰਾਣੇ ਵਿਚ
ਤਾਕਤ ਸੀ। ਓਹ ਬੜਾ ਬਲੀ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਬਲ ਦਾ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕਾਲਿਆ। ਤੂੰ ਇਉਂ ਨਾ ਸਮਝ
ਲਈਂ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਬਰਛੀ ਨੇ ਮੇਰੇ ਦੋ ਦੰਦ ਹੀ ਭੌੜੇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਤੇਰੀ ਰਖਿਆ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਆਪਣੇ
ਹੱਥ ਵਿਚ ਲੋਹੇ ਦੀ ਅਹਿਰਣ ਪਕੜੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਡੋਲਿਆਂ ਨੂੰ ਦੋ ਬੀਰ ਚੰਬੇੜੇ ਹੋਏ
ਸਨ। ਅਤੇ ਦੋ ਸੂਰਮੇ ਲੱਤਾਂ ਨੂੰ ਚੰਬੇੜੇ ਸਨ ਫੇਰ ਵੀ ਉਸ ਨੇ ਜਦੋਂ ਬਰਛੀ ਮਾਰੀ ਸਾਡੀ ਹਥੇਲੀ ਵਿਚ
ਅਗੇ ਅਹਿਰਣ ਫੜੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਬਰਛੀ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਅਹਿਰਣ ਤੇ ਰੱਕਿਆ ਫੇਰ ਭੀ ਸਾਡੀ ਹਥੇਲੀ ਵਿਚ
ਜੋ ਅਹਿਰਣ ਫੜੀ ਸੀ ਉਸ ਨੂੰ ਵਿੰਨ੍ਹ ਕੇ ਸਾਡੀ ਤਲੀ ਵਿਚ ਬਰਛੀ ਲਗੀ, ਤਲੀ ਦਾ ਜਖਮ ਮਹਾਰਾਜ
ਜੀ ਨੇ ਦਿਖਾਇਆ ਅਤੇ ਓਹ ਤਲੀ ਤੇ ਲਗ ਕੇ ਬਰਛੀ ਠਹਿਰ ਗਈ ਉਹਦੇ ਧਕੇ ਨੇ ਤੇਰੇ ਦੰਦ ਭੌੜੇ
ਹਨ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਛੱਡਣਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਸੋਚ ਲੈ ਐਡਾ ਵਡਾ ਬਲੀ ਜੈਦ ਪੁਰਾਣਾ ਸੀ।

ਇਹ ਸੁਣਕੇ ਕਾਲੇ ਨੇ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ ਕਿ ਹੇ ਮਹਾਰਾਜ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ਼!
ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਰਖਿਆ ਕੀਤੀ ਹੋਰ ਕੌਣ ਸੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਆਪ ਜੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਰੱਖਣ
ਵਾਲਾ।

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜੋ ਗਰਭ ਧਾਰਨ ਵੇਲੇ ਮੱਥੇ ਲਗਦਾ ਹੈ ਉਸਦਾ ਅਸਰ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ
ਭੈੜੇ ਅਸਰ ਵਾਲੀਆਂ ਫੋਟੋਆਂ ਨਹੀਂ ਲਾਉਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ, ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਪਵਿੱਤ੍ਰ
ਅਸਥਾਨ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

ਇਹ ਗੁਣ ਅੰਦਰ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਫੇਰ ਸੂਰਬੀਰ ਬਹਾਦਰ ਪੁੱਤਰ ਮਾਤਾ ਦੇ ਗਰਭ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ

ਫੁਰਮਾਇਆ ਹੈ—

ਜੀਵਤ ਚਲਤ ਜਗਤ ਕੇ ਕਾਜਾ ॥
ਸੁਆਗ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਪੂਜਤ ਰਾਜਾ ॥

(ਦਸਮ ਅੰਗ ੫੮)

ਜਿਉਂਦਿਆਂ ਦੇ ਕੰਮ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਚਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸੁਆਗ ਦੇਖ ਕੇ ਰਾਜੇ ਭੀ ਸੇਵਕ ਬਣ ਕੇ ਪੂਜਣ ਲਗ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਐਸੀ ਹਾਲਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਸਾਡੀ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਵਿੱਦਿਆ ਇਹ ਦਸੀ ਹੈ—

ਵਿਦਿਆ ਵੀਚਾਰੀ ਤਾਂ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ॥

(ਅੰਗ ੨੫੬)

ਵਿੱਦਿਆ ਜੋ ਵਿਚਾਰਨੀ ਹੈ ਤਾਂ ਪਰਉਪਕਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਪਰਉਪਕਾਰ ਕਰਨਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਸ ਨੇ ਸਾਰੀਆਂ ਵਿੱਦਿਆ ਵਿਚਾਰ ਲਈਆਂ ਹਨ, ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਸੇਵਕਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਕਮੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ। ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਭ ਹੁਨਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਸਭ ਵਿੱਦਿਆ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਵਿੱਦਿਆ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਪਰਉਪਕਾਰ ਨਾ ਕਰੇ ਤਾਂ ਵਿੱਦਿਆ ਪੜ੍ਹੀ ਦਾ ਕੋਈ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਨਾਰਦ ਮੁਨੀ ਨੇ ੭੫ ਹਜ਼ਾਰ ਵਰ੍ਹਾ ਵਿੱਦਿਆ ਪੜ੍ਹੀ ਸੀ।

ਸਨਕਾਦਿਕਾਂ ਨੇ ਪੁਛਿਆ—ਤਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਮਹਾਰਾਜ! ਦੁਨੀਆ ਦੀ ਵਿੱਦਿਆ ਮੁਕਾ ਦਿਆਂਗਾ, ੧੪ ਵਿੱਦਿਆ ਗਾਉਣ ਦੀ, ਵਜਾਉਣ ਦੀ, ਨਿਰਤਕਾਤੀ ਆਦਿਕਾਂ ਦੀ ਜਲ ਵਿਚ ਤਰਨ ਦੀ, ਸਾਰੀਆਂ ਵਿੱਦਿਆ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਵੇਦ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਆਦਿਕ ਖਟ ਅੰਗਾਂ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਵਿੱਦਿਆ ਮੈਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹਾਂ।

ਸੋ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਸੁਣਕੇ ਸਨਕਾਦਿਕਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ—ਹੇ ਨਾਰਦ ਮੁਨੀ! ਤੂੰ ਤਾਂ ਵਿੱਦਿਆ ਦਾ ਇਕ ਲੜ ਚੁੱਕ ਕੇ ਭੀ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ ਤੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈਂ ਮੈਂ ਸਾਰੀਆਂ ਵਿੱਦਿਆ ਨੂੰ ਮੁਕਾ ਦਿਆਂਗਾ ਪੂਰੀ ਕਰ ਦਿਆਂਗਾ, ਇਉਂ ਵਿੱਦਿਆ ਮੁਕਣ ਵਾਲੀ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤੈਨੂੰ ਪੂਰੀ ਵਿੱਦਿਆ ਦਾ ਕੀ ਪਤਾ ਲਗਣਾ ਸੀ। ਫੇਰ ਮਹਾਰਾਜ! ਸ਼ਾਂਤੀ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ?

ਸਨਕਾਦਿਕਾਂ ਕਿਹਾ—ਨਾਰਦ! ਤੂੰ ਸ਼ਾਂਤੀ ਵਾਲੀ ਵਿੱਦਿਆ ਪੜ੍ਹੀ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਤੂੰ ਸ਼ਾਂਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਵਿੱਦਿਆ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਤੈਨੂੰ ਲੋੜ ਸੀ। ਕਿਹਾ—ਜੀ! ਉਹ ਕਿਹੜੀ ਵਿੱਦਿਆ ਹੈ? ਕਿਹਾ—ਉਹ ਅਧਿਆਤਮਕ ਵਿਦਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਅਧਿਸ਼ਟਾਨ ਸਰੂਪ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਆਪਣਾ ਆਪ ਸਰੂਪ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਾਲੀ ਜੇਹੜੀ ਵਿਦਿਆ ਹੈ।

ਤਾਂ ਧੂ ਨੇ ਪੁਛਿਆ—

ਕਿਸ ਉਦਮ ਤੇ ਰਾਜ ਮਿਲੇ ਸ਼ੱਤ੍ਰੂ ਤੇ ਸਭ ਹਵਨ ਸੀਤਾ ॥

ਮਾਂ ਨੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੇ ਉਤਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਹੇ ਪੁੱਤਰ!—

ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਆਰਾਧੀਐ ਜਿਦੂੰ ਹੋਈਐ ਪਤਿਤ ਪੁਨੀਤਾ ॥

ਤਾਂ ਇਹ ਸਿਖਿਆ ਲੈ ਕੇ—

ਬਾਹਰ ਚਲਿਆ ਕਰਨ ਤਪ ਮਨ ਬੈਰਾਗੀ ਹੋਇ ਅਤੀਤਾ ॥

ਨਾਰਦ ਮੁਨਿ ਉਪਦੇਸਿਆ ਨਾਮ ਨਿਧਾਨ ਅਮਿਉ ਰਸ ਪੀਤਾ ॥

ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਨਾਰਦ ਮੁਨੀ ਮਿਲੇ, ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ।

ਪਿਛਹੁ ਰਾਜੇ ਸੱਦਿਆ ਅਬਿਚਲ ਰਾਜ ਕਰਹੁ ਨਿਤ ਨੀਤਾ ॥

ਹਾਰਿ ਚਲੇ ਗੁਰਮੁਖ ਜਗ ਜੀਤਾ ॥

(ਵਾਰ ੧੦, ਪਉੜੀ)

੩੬੦੦੦ ਵਰ੍ਹਾ ਦੇਸ ਦਾ ਰਾਜ ਤੇ ਅਚੱਲ ਪਦਵੀ ਮਾਤਾ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਸੀ।

(੨) ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੇਤੇ ਵਿਚ ਲਛਮਣ ਦੀ ਮਾਤਾ ਸੁਮਿੱਤ੍ਰਾ ਨੇ ਜਦੋਂ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਬਨਵਾਨ ਨੂੰ ਚਲੇ ਸਨ, ਕਿਹਾ ਸੀ—ਹੇ ਪੁੱਤ੍ਰ! ਵਡੇ ਭਾਈ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾਹ ਦੁਖ ਸੁਖ ਵਿਚ ਸਹਾਇਕ ਹੋਣਾ। ਨਾਲ ਸਹਾਰਨਾ ਤੇ ਸੀਤਾ ਨੂੰ ਮਾਤਾ, ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਨੂੰ ਪਿਤਾ ਸਮਝਣਾ। ਇਸੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਲਛਮਣ ਨੇ ਕਮਾਇਆ ਸੀ ਤੇ ਬਨਵਾਸ ਵਿਚ ਨਾਲ ਰਹੇ ਤੇ ਸੀਤਾ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕੇਵਲ ਪੈਰਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਕਦੇ ਚੇਹਰੇ ਵੱਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤਕਿਆ।

ਵਿਦਿਆ ਵੀਚਾਰੀ ਤਾਂ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ॥

(ਅੰਗ ੭੫੬)

ਉਹ ਮਗਜ਼ ਖਾਣਾ ਹੈ।

ਜਿਵੇਂ ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਮਟੀ ਵਾਲੇ ਸੱਪ ਹੁੰਦੇ ਹਨ—

(੧) ਇਕ ਹਨੇਰੇ ਵਿਚ ਮਟੀ ਕੱਢ ਕੇ ਬਾਹਰ ਡੱਖ ਕੇ ਹੇਠਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਕਾਰੇ ਮਾਰਦਾ ਹੈ। ਪਾਸੇ ਮਾਰ ਕੇ ਰੋੜੇ ਵਿਚ ਲੇਟਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਮਟੀ ਦੇ ਉੱਤੇ ਰੋੜੇ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਪਾਸੇ ਮਾਰਨ ਤੋਂ। ਲੰਬਣ ਤੇ ਫਟ ਮਾਰ ਮਾਰ ਕੇ ਓਥੇ ਹੀ ਮਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਉਂ ਵਿਦਿਆ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਹੇਠਾ ਕਰਨਾ ਹੈ।

ਸਾਖੀ—ਕੁੰਤਾ ਬਣਿਆ ਪੰਡਤ ਕਾਸੀ ਵਿਚ ਸਰਾਪ ਨਾਲ, ਪਹਿਲੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਜਿਉਂਦਾ ਕੀਤਾ, ਇਉਂ ਕਿਸੇ ਦਾ ਸਰਾਪ ਲੈ ਕੇ ਗਵਾ ਬੈਠਦੇ ਪਛਤਾ ਕੇ ਮਰਦੇ ਹਨ।

(੨) ਦੂਜੇ ਹਨੇਰੀ ਰਾਤ ਵਿਚ ਕੱਢ ਕੇ ਚਾਨਣ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਚਾਨਣ ਤੇ ਕੀੜੇ ਮਕੈਰੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਖਾ ਕੇ ਪੇਟ ਭਰਦੇ ਹਨ। ਇਉਂ ਅਨਪੜ੍ਹਾ ਉਪਰ ਵਿਦਿਆ ਕਥਾ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਰਕੇ ਰੋਜ਼ੀ ਕਮਾਉਂਦੇ ਪੇਟ ਭਰਦੇ ਹਨ।

(੩) ਤੀਸਰੇ ਸੱਪ ਓਹ ਹਨ ਜੋ ਪੂਰਨਮਾਸੀ ਦੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਮਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਵਾਰਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪੀ ਕੇ ਜਹਿਰ ਨੂੰ ਘੱਟ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਗੁਰ ਵਾਕ—

ਸਿਮਵਾਰਿ ਸਸਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਭਰੈ ॥ ਚਾਖਤ ਬੇਗਿ ਸਗਲ ਸਿਖ ਹਰੈ ॥

(ਅੰਗ ੭੫੭)

ਇਉਂ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਦਿਆ ਮਟੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਕੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰਿਦਾ ਪੂਰਨ ਵੈਰਾਗ ਸਹਿਤ ਸੁਭ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਸਹਿਤ ਹੈ। ਰਿਦੇ, ਕਾਮ ਆਦਿ ਦੀ, ਅਵਿਦਿਆ ਦੀ ਜਹਿਰ ਮੇਟ ਕੇ ਨਾਮ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪੀਂਦੇ ਹਨ।

ਵਿਦਿਆ ਵਿਚੋਂ ਸਿਖਿਆ ਧਾਰਨ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਰੇਣਾਚਾਰਜ ਪਾਸ ਯੁਧਿਸ਼ਟਰ ਤੇ ਦੁਰਯੋਧਨ ਪੜ੍ਹਦੇ ਸਨ।

ਇਕ ਦਿਨ ਪੁਛਣ ਤੋਂ ਦੁਰਯੋਧਨ ਨੇ ਕਿਹਾ—ਮੈਂ ਸਾਰਾ ਕਾਇਦਾ ਪੜ੍ਹ ਲਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਭਲਾ ਪੁਰਸ਼ ਭਾਲ। ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਭਲਾ ਪੁਰਖ ਪ੍ਰਤੀਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਇਆ ਤੇ ਯੁਧਿਸ਼ਟਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ—ਦੋ ਅੱਖਰ (ਗੱਲਾਂ) ਪੜ੍ਹਿਆ ਹਾਂ। ਇਕ ਗੁੱਸਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ, ਚਪੇੜ ਮਾਰਨ 'ਤੇ ਗੁੱਸਾ ਨਾ ਕੀਤਾ। ਦੂਜਾ ਸਚ ਬੋਲਣਾ।

ਇਕ ਵਾਰੀ ਧਰਮ ਰਾਜਾ ਪਰਖਣ ਲਈ ਕਸਾਈ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ ਗਏ ਅਤੇ ਭਜਾਈ ਗਿਆ ਆਪ ਬਹੁਤਾ ਪਿਛੋਂ ਗਿਆ ਤੇ ਯੁਧਿਸ਼ਟਰ ਨੂੰ, ਗਏ ਲੰਘੀ ਹੈ ? ਇਹ ਪੁਛਿਆ। ਤਾਂ ਕਿਹਾ ਅੱਖਾਂ ਦੇਖਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਬੋਲਦੀਆਂ ਨਹੀਂ। ਜਬਾਨ ਬੋਲਦੀ ਹੈ ਪਰ ਵੇਖਦੀ ਨਹੀਂ। ਹੱਥ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਤੁਰ ਕੇ ਜਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ।

ਇਉਂ ਸਾਰੇ ਇੰਦ੍ਰੇ ਹਨ ਤੇ ਤੈਨੂੰ ਕੌਣ ਦਸੇ ? ਤਾਂ ਧਰਮ ਰਾਜਾ ਚਰਨੀ ਪਿਆ ਕਿ ਸੱਚ ਵੀ ਬੋਲਿਆ ਤੇ ਧਰਮ ਵੀ ਰੱਖਿਆ। ਸੋ, ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਗੁਣ ਧਾਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਸਫਲ ਹਨ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹ ॥

ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਸਿੱਖ ਨਾ ਤਿਆਗੇ।
(੧) ਕਛਹਿਰਾ—‘ਕੱਛ ਕਿਰਪਾਨ ਨ ਕਬਹੂ ਤਿਆਗੇ ॥
ਕੇ ਨੰਗੇ ਨਹੀਂ ਸੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਤੇ ਕਛਹਿਰਾ ਸਦਾ ਰੇਬ ਪਾਵੇ, ਦੂਜੀ ਕਛ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਸਿਘਾਂ ਵਾਂਗੂੰ
ਰੇਬ ਕਛਹਿਰਾ ਪਾਏ।

ਏਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਤ੍ਰੀਕੇ ਨਾਲ ਇਕ ਪਹੁੰਚਾ ਲਾਹਵੇ, ਪਹਿਲਾ ਪਾ ਲਵੇ ਤਾਂ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਲਹੁਣਾ ਕਰੇ,
ਦੋਵੇਂ ਇਕੱਠੇ ਨਾ ਲਾਹ ਦੇਵੇ, ਏਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸਿੱਖ ਵਰਤਣਾ ਕਰੇ। ਜੇ ਅਚਾਨਕ ਦੋਵੇਂ ਪਹੁੰਚੇ
ਲਹਿ ਜਾਣ ਤਾਂ ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਤੋਂ ਅਰਦਾਸ ਕਰਾਵੇ, ਇਕ ਅਰਦਾਸ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਤੇ ਪੰਜ
ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਘਟ ਤਨਖਾਹ ਨਾ ਲਾਉਣੀ।

ਕਛਹਿਰਾ ਜਤ ਸਤ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੈ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀਆਂ ਵਾਰਾਂ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ—
(ਵਾਰ ੪੧, ਪਉੜੀ ੧੫)

ਸੀਲ ਜਤ ਕੀ ਕੱਛ ਪਹਰ, ਪਕੜਹੁ ਹਥੀਆਰਾ ॥

ਸੀਲ ਰਖੋ, ਜਤ ਰਖੋ।

ਏਕਾ ਨਾਰੀ ਜਤੀ ਹੋਇ ਪਰ ਨਾਰੀ ਧੀ ਭੈਣ ਵਖਾਣੈ ॥

(ਵਾਰ ੬, ਪਉੜੀ ੮)

ਏਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਛਹਿਰਾ ਧਾਰਨ ਦਾ ਗੁਣ ਧਾਰਨ ਕਰਨਾ ਹੈ।

ਕਛਹਿਰਾ ਬਹੁਤ ਉਤਮ ਵਸਤੂ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਹਨੂਮਾਨ ਨੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ
ਕੀਤੀ। ਲੰਕਾ ਵਿਚੋਂ ਸੀਤਾ ਦਾ ਪਤਾ ਲਿਆਂਦਾ। ਸੰਜੀਵਨੀ ਬੂਟੀ ਲਿਆਂਦੀ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਲਛਮਣ
ਜ਼ਿੰਦਾ ਹੋਇਆ। ਅਨੇਕਾਂ ਬਹਾਦਰੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਤੇ ਰੋਮ ਰੋਮ ਵਿਚ ‘ਰਾਮ’ ਵਸਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ,
ਪਰ ਜਦੋਂ ਰਾਮ ਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਤੋਂ ਸਰਬੰਸ ਦਾਨ ਮੰਗਿਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਕਛਹਿਰਾ ਹੀ ਦਿਤਾ
ਸਭ ਤੋਂ ਉਤਮ ਵਸਤੂ ਜਾਣ ਕੇ ਅਤੇ ਜਿਉਂਦਿਆਂ ਸਰੀਰ ਦਾ ਪੜਦਾ ਹੈ ਤੇ ਮਰਿਆਂ ਵੀ ਪੜਦਾ ਹੈ।

ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਸਭ ਨੇ ਜਗਤ ਜੂਠ ਨੂੰ ਨਿੰਦਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਸ਼ਿਵ ਦਵਾਲੇ, ਮਸੀਤ ਤੇ ਗਿਰਜੇ ਆਦਿਕ ਨੇ ਤਾਂ ਬਜਰ ਕੁਰਹਿਤ ਕਰਕੇ ਬਿਬਰਜਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਤਮਾਕੂ ਪੀਣ ਵਾਲੇ ਦੇ ਹੱਥ ਪਾਣੀ ਆਦਿਕ ਲੈ ਕੇ ਨਹੀਂ ਪੀਣਾ। ਰੋਟੀ ਬੋਟੀ ਦੀ ਸਾਝ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ।

ਤਮਾਕੂ ਦੀ ਪੈਦਾਇਸ਼—(੧) ਤਮਾਕੂ ਦੀ ਪੈਦਾਇਸ਼ ਕਾਮ ਧੋਨ ਗਊ ਦੇ ਖੁਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲੇ ਲਹੂ ਤੋਂ ਮੰਨੀ ਗਈ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਸਹੇਸਰ ਬਾਹੂ ਨੇ ਤੀਰ ਮਾਰੇ ਸਨ। ਜਮਦਗਨੀ ਜਦੋਂ ਕਾਮਧੋਨ ਗਊ ਨੂੰ ਸੁਰਗ ਨੂੰ ਭੇਜਣ ਲੱਗਾ ਸੀ।

(੨) ਪੱਛਮ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ, ਦੁਆਪਰ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਗਵਾਲੰਡ (ਗੋ ਮੇਧ) ਯੱਗ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਗੋਮੇਧ ਯੱਗ ਦਾ ਸਮਾਂ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਗਊ ਜ਼ਿੰਦਾ ਨਾ ਹੋ ਸਕੀ ਤੇ ਉਸ ਕੁੰਡ ਵਿਚ ਤਮਾਕੂ ਦੀ ਬੂਟੀ ਪੈਦਾ ਹੋਈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਜਮੇਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਓਥੋਂ ਭਾਲ ਕੇ ਲਿਆ ਕੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵਿਰਤ ਕੀਤਾ, ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ। ਸੋ ਇਕ ਪਾਸੇ ਹਿੰਦੂ ਗਊ ਦੇ ਰਖਿਅਕ ਬਣਦੇ ਹਨ ਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਗਊ ਭਖਸ਼ਕ ਬਣ ਰਹੇ ਹਨ। ਤਮਾਕੂ ਕਿਸੇ ਅਵਤਾਰ ਪੈਗੰਬਰ ਨੇ ਨਹੀਂ ਵਰਤਿਆ।

(੩) ਇਕ ਵੇਰ ਸ਼ਿਵਜੀ ਤੇ ਪਾਰਬਤੀ ਤੁਰੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਕਲਜੁਗ ਵੱਡੀ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ ਚਿੱਕੜ ਵਿਚ ਖੁਭਿਆ ਬੈਠਾ ਸੀ। ਪਾਰਬਤੀ ਨੇ ਬਾਹਰ ਕਢਣ ਵਾਸਤੇ ਸ਼ਿਵਜੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, ਉਹ ਨਾ ਮੰਨਿਆ। ਜਾਂ ਹਠ ਕੀਤਾ, ਤਾਂ ਉਠਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਸ਼ਿਵਜੀ ਨੇ ਕੰਨ ਫੜੇ ਤੇ ਪਾਰਬਤੀ ਨੇ ਪੂਛ, ਤੇ ਉਠਾਉਣ ਲਗੇ ਤਾਂ ਕੰਨ ਤੇ ਪੂਛ ਪੁੱਟੇ ਗਏ।

ਪਾਰਬਤੀ ਕਿਹਾ—ਇਹ ਤਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵਡਾ ਪਾਪ ਹੋ ਗਿਆ। ਸ਼ਿਵਜੀ ਨੇ ਪੂਛ ਗਾਰੇ ਵਿਚ ਦਬ ਕੇ ਉਪਰ ਕੰਨ ਲਾ ਦਿੱਤੇ ਤੇ ਕਿਹਾ ਬੂਟੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਜੋ ਇਸ ਨੂੰ ਪੀਵੇਗਾ ਉਸਦਾ ਧਰਮ ਕੁਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਏਗਾ।

(ਕੁੰਡਲੀਆ)

ਲੁਚੇ ਹੁਕਾ ਪੀਂਦੇ ਫੀਮ ਅਧਰਮੀ ਖਾਹਿ ॥

ਸੁੱਖਾ ਪੀਂਦੇ ਬਾਵਰੇ ਅੰਤ ਪੋਸਤੀ ਜਾਹਿ ॥

ਮੌਤ ਪੋਸਤੀ ਜਾਹਿ ਹਰਸ ਕੇ ਪੀਵਣਗਾਰੇ ॥